

Schlesische Priesterbilder. Hrsg. J. Gottschalk. Bd. 5. Aalen/Würt. 1967 ss. 260.

Omawiana książka pod redakcją ks. Józefa Gottschalka, znanego czytelnikowi polskiemu z rzetelnej monografii o św. Jadwidze Śląskiej¹ i redaktora

¹ J. Gottschalk. *St. Hedwig, Herzogin von Schlesien*. Köln 1964.

zasłużonego dla kościelnej przeszłości Śląska „Archiv”², jest kontynuacją se-

² „Archiv für schlesische Kirchengeschichte”. Im Auftrage des Instituts für ostdeutsche Kirchen- und Kulturgeschichte. Hrsg. J. Gottschalk. Bd. 29: 1969.

rii biografii kapłanów śląskich. Seria ta, rozpoczęta jeszcze w 1884 r. przez A. Meera, a następnie kontynuowana przez ks. J. Jungnitza (1898) i ks. A. Nowacka (1928, 1939), ma być w pewnej mierze odpowiedzią na propozycje ks. R. Samulskiego i ks. H. Hoffmanna, postulujących opracowanie prezbiteriologii śląskiej, która winna posiadać charakter słownika biograficznego kapłanów archidiecezji wrocławskiej³.

Schlesische Priesterbilder prezentują 52 biografie kapłanów śląskich, zmarłych w latach 1929-1966, ale przynależnych pod względem kościelnym do archidiecezji wrocławskiej oraz do wikariatów generalnych w Kłodzku (archidiecezja praska) i Branicach (archidiecezja ołomuniecka). Schemat każdej biografii jest prawie identyczny. Obok więc krótkiego życiorysu dołączona jest bibliografia, obejmująca wykaz ważniejszych źródeł drukowanych i opracowań. Zamieszczone 52 biografie posiadają 26 autorów, wśród których bardziej znane są nazwiska: W. Dürrig (profesor Uniwersytetu w Monachium), K. Engelbert (dawny dyrektor Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu), J. Gottschalk, H. Jedin (profesor Uniwersytetu w Bonn) i R. Samulski, znany czytelnikowi polskiemu z prac o kapitule wrocławskiej⁴.

Książkę rozpoczyna biografia kard. Adolfa Bertrama (s. 15-22) pióra biskupa F. Piontka. W dalszej kolejności następują biografie biskupa Piontka, zmarłego na stanowisku wikariusza kapitulnego w Görlitz (†1963), ostatniego biskupa pomocniczego we Wrocławiu Józefa Ferche (†1965) oraz biskupa pomocniczego ołomunieckiego J. M. Nathana (†1947), fundatora wielkiego ośrodka leczniczego w Branicach. W całości *Schlesische Priesterbilder* obejmują cztery biografie biskupów (A. Bertram, F. Piontek, J. Ferche, J. M. Nathan), 7 biografii kanoników kapituły wrocławskiej (A. Blaeschke, J. Negwer, F. Monse, W. Otte, L. Cuno, J. Kramer, F. Niedzbała), 21 życiorysów

proboszczów, 8 sylwetek profesorów szkół średnich i wyższych, 5 biografii zakonników i 6 piastujących inne stanowiska kościelne w archidiecezji wrocławskiej. Wśród zamieszczonych biografii są kapłani noszący polskie nazwiska (Głowatzki, Skowronek, Stanisław Stephan, Kubis, Skobel, Jakubczyk, Demczak, Niedzbała, Sroka), kilku zaś innych pracowało w duszpasterstwie na Dolnym Śląsku już w okresie państwowości polskiej (J. Blümel T.J., M. Lutterotti OSB, J. Schweter CSsR, J. Liebelt).

Z pewnym zażenowaniem należy stwierdzić, że niektóre biografie nie były pisane sine ira et studio. Nie chodzi w tym wypadku nawet o podkreślanie pierwiastka niemieckiego. Trzeba bowiem stwierdzić, że w kilku życiorysach specjalnie uwypuklono i podkreślono momenty o charakterze antypolskim, chociaż te naprawdę były zbędne dla całości danej biografii. Jest to tym bardziej godne podziwu i zastanowienia, że podobne okoliczności z czasów nazistowskich dyskretnie zostały pominięte. Pisanie bowiem i akcentowanie „pozbawienia niemieckiej ludności we Wrocławiu prawa i opieki” po przejściu przez rząd polski administracji cywilnej w mieście, mówienie o „wyrzucaniu tej ludności przemocą” (s. 34), „wywożeniu jej w wagonach bydłych lub towarowych” (s. 34, 56) w okresie chłódów zimowych (s. 52), podkreślanie „uwięzienia” niektórych księży niemieckich „przez polską milicję” (s. 129) czy też „obrabowania” (s. 155), informowanie o pisaniu przez niemieckich księży memoriałów do Rzymu czy na ręce episkopatu niemieckiego z oskarżeniem polskiej administracji kościelnej na Ziemiach Odzyskanych (s. 206, 223) — to wszystko nie służy pojednaniu dwóch sąsiadujących z sobą narodów i to, trzeba stwierdzić, w dużej mierze uprzedza do *Schlesische Priesterbilder*. Zresztą autorzy tych biografii chyba wiedzą, że biografie tysięcy polskich kapłanów masowo mordowanych, więzionych, deportowanych do obozów śmierci przez III Rzeszę Niemiecką dostarczają zapewne obfitujących tego rodzaju materiałów, a tak mało i rzadko piszą o tym polscy kapłani. Na szczęście większość biografii napisana jest w tonie spokojnym i obiektywnym i chyba one będą posiadały trwałą wartość dla kościelnych dziejów archidiecezji wrocławskiej.

³ R. Samulski. *Schlesische Presbyteriologie*. *Schlesische Geschichtsblätter*. 1935 s. 7-15; H. Hoffmann. *Eine handschriftliche Kartei zur schlesischen Presbyteriologie*. „Archiv für schlesische Kirchengeschichte”. T.27:1969 s. 288-290.

⁴ R. Samulski. *Untersuchungen über die persönl. Zusammensetzung des Breslauerdomkapitels im Mittelalter*. Weimar 1938.